

NITI NAJHUJŠI NEMŠKI TEROR NI UPOGNIL UPORNIH LOČANOV

O nasilju Nemcev 8. in 9. februarja 1944 v Škofji Loki in okolici je bilo že kar precej napisanega. Naj navedem objavljene vire, ki jih poznam:

1. Stane Pečar »Temni, pretemni so talcev grobovi«, Loški razgledi št. 2, leto 1955.
2. Članek Minke Kalan »Škofjeloške žene v hudih letih okupacije«, Loški razgledi št. 15, leto 1969.
3. Govor Svetka Kobala ob žalni slovesnosti za Kamnitnikom februarja 1981, Loški razgledi št. 28, leto 1981
4. Govor Branka Berčiča ob 40. obletnici streljanja talcev za Kamnitnikom, Loški razgledi št. 31, leto 1984.
5. Članek Franca Galičiča »Tovariši, maščujte nas«, časopis TV-15, št. 4, leto 1979.
6. Knjiga »Pomniki NOB na Škofjeloškem«, Založba Borec Ljubljana, leto 1986.
7. Brošura »Temni, pretemni so talcev grobovi«, Območno združenje borcev in udeležencev NOB Škofja Loka, leto 1999.
8. Knjiga Ivana Križnarja »Škofjeloško okrožje v narodnoosvobodilnem boju 1941 - 1945«, stran 223 - 224.

*Ustreljeni talci za Kamnitnikom
9. februarja 1944. (Fototeka
Loškega muzeja Škofja Loka)*

Ker so navedeni viri prikazali različne podatke o številu aretiranih oseb, sem v dogovoru z Območnim združenjem borcev in udeležencev narodnoosvobodilnem boju Škofja Loka leta 2000 pričel raziskovati te dogodke, predvsem množične aretacije.

Najprej sem preveril seznam oseb, ki so jih Nemci po aretaciji pripeljali v zapore v Begunjah. Izdelal ga je na podlagi zaporniške knjige pisatelj Jože Vidic in ga izročil škofjeloški borčevski organizaciji. V ta namen sem obiskal vse preživele osebe iz tega

Ustreljeni talci za Kamnitnikom 9. februarja 1944. (Fototeka Loškega muzeja Škofja Loka)

seznama oziroma njihove svojce, če so te osebe že umrle, ali pa sem se z nekaterimi pogovarjal po telefonu. Obiskal sem najmanj 50 oseb, približno z enakim številom pa sem opravil telefonski razgovor. Njihove izjave sem zapisal. Veliko težav sem imel pri identifikaciji tistih žensk, ki so kasneje zaradi poroke spremenile priimek. Te pa so bile v večini. Veliko pomoč pri tem delu so mi nudili tudi zaslužni medvojni aktivisti in aktivistke NOG, med katerimi naj posebej pohvalim Ivano Pintar iz Podlubnika 339.

Zanimali so me prav vsi podatki v zvezi z aretacijami, še predvsem stalno bivališče ob aretaciji, kraj in čas aretacije in nadaljnja usoda aretiranih oseb. Vidičev seznam, ki je zajemal skupno 71 oseb (51 žensk in 20 moških) je bil zelo pomanjkljiv, ker je vseboval le nekaj podatkov iz zaporniške knjige, pa tudi netočen. Ugotovil sem, da je v njem sedem oseb, ki niso bile aretirane ob blokadi Škofje Loke, dve osebi pa sta bili izpuščeni (izpuščeni nista po Vidičevi krivdi).

Razen tistih aretiranih oseb, ki so bile odpeljane v Begunje, pa so Nemci poslali v delovna taborišča v Nemčijo še 9 oseb preko zbirnega centra v Goričanah. Med njimi družino Tušar »Ceglarjevo« iz Puštala (mati in trije mladoletni otroci) in družino Panjan iz Škofje Loke (oče in dve mladoletni hčerki, mater pa so ločili od družine in jo odpeljali v Begunje).

V nadaljevanju bom na kratko opisal dogajanja v času od 7. do 9. februarja 1944 v Škofji Loki in bližnji okolici.

Partizani so 7. februarja 1944 v večernih urah slučajno naleteli na nemškega SS vojaka v Stari Loki in ga ustrelili. To je pospešilo uresničitev nemškega načrta, ki so ga s pomočjo izdajalcev, predvsem domačinov, pripravljali že dalj časa. Cilj je bil

Grobovi loških talcev v Begunjah. (Fototeka Loškega muzeja Škofja Loka)

uničiti ali vsaj onemogočiti širok razmah NOG v Škofji Loki in okolici ter zastrašiti uporno ljudstvo. Pripravili so sezname ljudi, ki jih bodo aretirali in zaprli, nekatere med njimi pa ustrelili. K temu seznamu je dala svoj delež tudi partizanka Tončka Vidic - Tanja, ki so jo Nemci zajeli v mesecu decembru 1943. Bila je rajonska sekretarka ženske organizacije. Izdala je večino svojih sodelavk.

Nemci so že v zgodnjih jutranjih urah 8. februarja obkolili mesto z bližnjo okolico in zasedami zaprli vse

Grobovi loških talcev v Begunjah. (Fototeka Loškega muzeja Škofja Loka)

dostope v mesto in naselja okrog njega. Nihče ni smel zapustiti obkoljenih krajev. Vse, ki so prišli v obkoljeno območje, pa so legitimirali in aretirali, če niso imeli pri sebi dokumentov oziroma, če so prišli iz žirovskega območja, ki je bilo osvobojeno ozemlje pod nadzorom partizanov. Tako se je znašlo v zaporu kar nekaj moških in žensk iz Žirov in okolice. V obkoljenem mestu so opravili temeljite preiskave po hišah in aretirali osebe, ki so jih imeli na seznamu ali so jih našli neprijavljene v posameznih hišah. V drugih krajih, ki so jih blokirali, pa so opravljali preiskave le v hišah, kjer so bile osebe, ki so jih imeli na seznamu za aretacijo. V poštov se prišla naslednja naselja: Puštal, Sv. Andrej, Vešter, Binkelj, Trnje, Stara Loka, Sv. Duh, Žabnica, Virmaše, Stari Dvor, Vincarje in morda še katero. Kjer osebe iz

seznama niso našli v stanovanju ali na delovnem mestu, so naročili domačim, da se mora takoj po prihodu domov javiti na policiji v Škofji Loki, kar je večina tudi storila. Bili sta dve izjemi in to Poldka Dolenc, »Reznkova« iz Puštala, in Betka Pokorn, »Alarjeva« iz Binklja, rojena 17. oktobra 1907, ki je stanovala v Škofji Loki. Dolencova je odšla v partizane in je vojno preživela. Ker se ni javila na policiji, kot je bilo naročeno domačim, so Nemci še isti dan aretirali njenega očeta Janeza Dolenca, rojenega leta 1893, stanujočega Puštal 85, in ga imeli zaprtega v loških zaporih do 9. marca 1944, ko so ga odpustili domov in njegovo ženo Rozalijo, rojeno 1891, ki pa so jo še isti dan spustili domov, Pokornova pa se je umaknila k bratu Jožetu Pokornu, ki je bil zaposlen na železnici nekje na Koroškem. Iz zaporniške knjige begunjskih zaporov je razvidno, da je bila pripeljana iz Škofje Loke 11. marca 1944 (kdaj in kje je bila aretirana, mi ni uspelo ugotoviti). Vojno je preživela v nemških taboriščih. Nemška zaseda, ki je zapirala dohode v industrijsko središče na Trati, je aretirala več delavk, ki so nameravale na delo v Predilnico, ker niso imele pri sebi dokumentov. Razdelili so jih v dve skupini. Eno so začasno nastanili na železniški postaji, drugo pa v gostilni »Lorenc« pri Plevni. Možnost so jim dali, da jim sorodniki prinesejo dokumente in jih bodo nato izpustili. Stekla je akcija in kar nekaj sorodnikov je prineslo dokumente. Nemci so držali besedo in izpustili ženske, ki so prišle do dokumentov. Nekateri sorodniki pa so žal prišli prepozno.

PRIKAZ ŠTEVILA ARETIRANIH OSEB MED BLOKADO ŠKOFJE LOKE Z OKOLICO

a. odvedeni v zapore v Begunjah (Pokornova ni všteta)	66
b. odpeljani v taborišča preko Goričan	9
c. zaprti v Škofji Loki in nato izpuščeni	1
d. uvrščeni med talce	20
SKUPAJ	96

Od omenjenega števila 96 so jih aretirali na podlagi seznamov 76, ostalih 20 pa naključno.

Še isti dan pa so Nemci spustili domov 17 prebivalcev iz naselij Stara Loka, Vešter, Binkelj in Trnje, ki so jih po aretaciji odvedli v kasarno v Škofji Loki. Razen teh pa so spustili še približno 20 oseb, pretežno delavk Predilnice.

Skupno je bilo tedaj aretiranih okoli 135 oseb.

Sledijo seznam aretiranih oseb:

I. SEZNAM ARETIRANIH OSEB, ODVEDENIH V ZAPORE V BEGUNJAH

Opomba: Za ženske so navedeni v oklepaju kasnejši priloženi priimki, za vse aretirane pa je naveden takratni kraj prebivališča.

a) Ženske:

1. BOZOVIČAR Angela, roj. 5. junija 1910, stanujoča Sv. Duh,
2. CAGLIARI Antoneta, roj. 9. oktobra 1924, stanujoča Škofja Loka,
3. ČASL Branislava (poročena GRAHEK), roj. 29. julija 1921, stanujoča Škofja Loka,
4. FRANKO Antonija, roj. 5. januarja 1926, stanujoča Škofja Loka,
5. FRANKO Frančiška, roj. 8. februarja 1888, stanujoča Škofja Loka (njenega moža Antona so Nemci ustrelili 9. februarja 1944 med 50. loškimi talci)
6. FRANKO Marija, roj. 4. aprila 1913, stanujoča Škofja Loka,
7. FERJANČ Marija, »Kašmanova«, roj. 24. junija 1902, stanujoča Škofja Loka,
8. FORTUNA Julijana, roj. 11. junija 1900, stanujoča Račeva, Žiri,
9. GREGORAC Vida (poročena PAGON), roj. 21. januarja 1927, stanujoča Žiri,
10. GREGORIN Marta (poročena VOLENC), »Kantinerjeva«, roj. 21. junija 1926, stanujoča Škofja Loka,
11. GUZELJ Marija, roj. 18. oktobra 1909, stanujoča Škofja Loka,
12. HAFNER Antonija »Mišnčarjeva«, roj. 8. junija 1904, stanujoča Škofja Loka,
13. HAFNER Roza, roj. 9. marca 1899 v Istri, žena čevljarja, stanujoča Škofja Loka,
14. JAMNIK Marija (poročena KOBAL), »Stricmanova«, roj. 19. novembra 1923, stanujoča Škofja Loka,
15. JAMNIK Cirila (poročena GAŠPERŠIČ), »Stricmanova«, roj. 27. maja 1922, stanujoča Škofja Loka,
16. JANEŽIČ Adela, »Homanova«, roj. 5. junija 1905, stanujoča Škofja Loka (v hiši, v kateri je slaščičarna),
17. JURJEVIČ Frančiška (poročena JAMNIK), »Podskalčnikova«, roj. 15. septembra 1910, stanujoča Škofja Loka,
18. JENKO Marija (poročena KREJČIROV - njen mož, ki je že umrl, je bil Čeh), »Košnikova Minka«, roj. 11. avgusta 1922, stanujoča Sv. Duh (po poroki je odšla z možem na Češko in tam ostala),

Grobovi loških talcev v Begunjah. (Fototeka Loškega muzeja Škofja Loka)

19. KALAN Marija, »Kržajevčeva Minka«, roj. 11. oktobra 1903, stanujoča Škofja Loka,
20. KRMEIJ Marija (poročena BIZJAK), roj. 19. septembra 1922, stanujoča Škofja Loka,
21. KRNIČAR Antonija, roj. 15. januarja 1927 na Jesenicah, samska (v zaporniški knjigi begunjskih zaporov je zapisano: pristojna v Škofjo Loko, pripeljana v zapore 8. februarja 1944, odpuščena iz zapor 17. februarja 1944), Opomba: Kljub vsestranskim poizvedbam v Škofji Loki in okolici ter na Jesenicah mi ni uspelo ugotoviti kraja prebivališča in zaposlitve ob aretaciji - je nepoznana oseba.
22. KURALT Marija, »Kruharjeva«, roj. 2. maja 1923, stanujoča Sv. Duh,
23. KURALT Marija, »Vrbenčkova«, roj. 12. septembra 1911, stanujoča v Žabnici,
24. MEDVED Štefanija (poročena KOLOŽVARI), roj. 4. decembra 1909, stanujoča Škofja Loka,
25. MIHALIČ Marija (drugič poročena KORPAR), roj. 4. septembra 1899, stanujoča v Veštru v mlinu, ki so ga Nemci požgali 8. februarja 1944,
26. MRAVLJE Franciška, roj. 19. februarja 1926, stanujoča Žiri,
27. MAČEK Alojzija (poročena POLJANEC), roj. 26. februarja 1925, stanujoča Škofja Loka,
28. OBLAK Antonija, roj. 12. januarja 1913, stanujoča Puštal,
29. PANJAN Antonija, roj. 12. oktobra 1916, stanujoča Škofja Loka,
30. PINTAR Ivana, roj. 24. marca 1912, stanujoča Vešter,
31. PINTAR Katarina, roj. 25. aprila 1903, stanujoča Grenc,
32. PINTAR Marija (poročena ZAKOTNIK), roj. 21. marca 1904, stanujoča Vešter,
33. PUSTAVRH Ana, roj. 17. junija 1900, stanujoča Trnje (nihče od domačih se je ne spomni, sorodnikov pa nima več)
34. PEZDIR Ivana (poročena BOBEK), »Čikova«, roj. 4. septembra 1927, stanujoča Trnje,
35. POTOČNIK Apolonija, roj. 2. septembra 1923 na »Medvedovi« domačiji v Sopotnici, stanujoča Pevno (ob aretaciji je bila že osem mesecev noseča in je zaradi uporabe sile na zaslišanjih predčasno rodila v zaporih v Begunjah 10. februarja 1944 hčerko Pavlo. Dne 31. marca 1944 so ju izpustili iz zaporov in sta se zatekli nazaj k sorodnici v Pevno, kjer so ju Nemci stalno nadzorovali in jima grozili s smrtjo, če bi samovoljno zapustile Pevno. Hčerka Pavla, poročena Bradeško, živi v Podlubniku št. 256),
36. RAVNIHAR Marija (poročena KRAJNIK), »Srednikova Micka«, roj. 16. aprila 1921, stanujoča Križna gora (»Srednikov« mlin),
37. SEVER Helena (poročena SITER), roj. 18. aprila 1925, stanujoča Puštal,
38. SVOLJŠAK Marija (poročena GORJANC), roj. 1. aprila 1922, stanujoča Zbilje (vozila se je dnevno z vlakom iz Medvod v Škofjo Loko, kjer se je učila za šiviljo),
39. ŠINKOVEC Ana, roj. 24. julija 1919, stanujoča Škofja Loka (moža Karla, krojaškega mojstra, so Nemci ustrelili med 50. loškimi talci 9. februarja 1944),
40. ŠMID Ana, roj. 30. oktobra 1888, stanujoča Škofja Loka,

41. ŠUŠTAR Zinka (poročena HAFNER), roj. 10. oktobra 1919, stanujoča Škofja Loka,
42. ŠUŠTARŠIČ Angela, roj. ŽUŽEK, roj. 21. maja 1901, stanujoča Huje, Kranj,
43. ZIHERL Antonija - Desanka (poročena DOLJAK), roj. 24. aprila 1925, stanujoča Škofja Loka,
44. ZIHERL Emilija - Milena (poročena BIDOVEC), roj. 20. novembra 1921, stanujoča Škofja Loka,
45. ZIHERL Angela (poročena DERMOTA), roj. 8. septembra 1923, stanujoča Škofja Loka,
46. ŽBONTAR Marija (poročena LAVTAR), roj. 31. avgusta 1921, stanujoča Stari dvor,
47. ŽONTAR Katarina (poročena BENEDIK), »Kekeljčeva«, roj. 23. novembra 1916, stanujoča Sv. Duh,

b) Moški:

1. ALIČ Štefan, roj. 19. decembra 1913 Vinharje, stanujoč Predmost, Poljane,
2. DOLENC Franc, roj. 6. marca 1896 Stara Loka, stanujoč Stara Loka 5,
3. FRANKO Andrej, roj. 3. decembra 1928, stanujoč Škofja Loka,
4. GOLOB Janez, roj. 26. junija 1909, stanujoč Bukovica,
5. HAFNER Feliks, roj. 31. marca 1911, stanujoč Škofja Loka,
6. HAFNER Pavel, »Pepetov«, roj. 24. januarja 1905, stanujoč Škofja Loka,
7. HAFNER Ivan, roj. 28. marca 1913, stanujoč Škofja Loka,
8. JEREB Matevž, roj. 17. septembra 1898, stanujoč Žirovski vrh,
9. KRAGELJ Ivan, roj. 3. januarja 1892, stalno bivajoč v Žireh, začasno pa na Jesenicah, kjer je bil zaposlen,
10. KAJZER Peter, roj. 13. avgusta 1895, stanujoč Virmaše,
11. KRIVEC Rudolf, roj. 7. aprila 1912, stanujoč Stari dvor,
12. MARTELAK Janez, roj. 26. decembra 1896, stanujoč Puštal,
13. MIKLAVČIČ Franc, roj. 2. marca 1895, stanujoč Žirovski vrh,
14. MIKLAVČIČ Matevž, roj. 19. septembra 1877, stanujoč Žirovski vrh,
15. OBLAK Jože, roj. 19. marca 1911, stanujoč Žirovski vrh sv. Urbana,
16. PORENTA Janez, roj. 17. decembra 1896, stanujoč Virmaše,
17. POLJANEC Janez, roj. 4. junija 1889, stanujoč Vincarje,
18. PLANTARIČ Miran, roj. 12. aprila 1912, stanujoč Škofja Loka,
19. VEBER Jože, roj. 23. julija 1888, stanujoč Stari dvor.

II. SEZNAM ARETIRANIH OSEB, ODVEDENIH PREKO ZBIRNEGA CENTRA GORIČANE ALI NEPOSREDNO V TABORIŠČA V NEMČIJO

1. Družina TUŠAR, »Ceglarjeva« iz Puštala št. 1:
 - mati Marija, roj. 1896,
 - mladoletni otroci: Franc, Jože in Julka (Julka je tam umrla).
 Oče Franc je bil aretiran istočasno in uvrščen med 50 loških talcev.
2. Družina PANJAN iz Fužinskega predmestja (mlekarna):
 - oče Peter, roj. 1908,

- mladoletni hčerki: Marjeta in Majda.

Pred omenjenimi člani družine so aretirali mater Antonijo in jo z ostalimi ženskami odpeljali v zapore v Begunje.

3. PUSTAVRH Ivana, roj. 1890, stanujoča Trnje.

Z njo je bil aretiran tudi njen mož Alojz, ki so ga uvrstili med 50 loških talcev.

4. HAFNER Terezija, roj. 1919, stanujoča Škofja Loka.

III. ARETIRANEC, KI JE BIL ZAPRT V ŠKOFJI LOKI IN NATO IZPUŠČEN

DOLENC Janez, »REZNIK«, roj. 1893, stanujoč Puštal. Izpuščen iz zaporov v Škofji Loki 9. marca 1944. Skupaj z njim je bila aretirana tudi njegova žena Rozalija, roj. 1891, ki pa je bila še isti dan izpuščena domov.

IV. SEZNAM ARETIRANCEV, KI SO JIH UVRSTILI MED 50 LOŠKIH TALCEV

1. ČASL Ivan, roj. 21. junija 1896, stanujoč Škofja Loka,
2. ERZNOŽNIK Pavel, roj. 15. junija 1913, stanujoč Škofja Loka,
3. FRANKO Anton, roj. 3. januarja 1888, stanujoč Škofja Loka,
4. GABER Jakob, roj. 9. julija 1901, stanujoč Trnje,
5. GREGORIN Matko, roj. 19. februarja 1897, stanujoč Škofja Loka,
6. JURJEVIČ Janez, roj. 2. novembra 1915, stanujoč Škofja Loka,
7. JAMNIK Pavel, roj. 23. januarja 1890, stanujoč Škofja Loka,
8. KAVČIČ Peter, roj. 29. junija 1902, stanujoč Stara Loka,
9. KOCIJANČIČ Viktor, roj. 1. novembra 1901, stanujoč Škofja Loka,
10. KREK Vlado, roj. 27. junija 1913, stanujoč Škofja Loka,
11. OBLAK Valentin, roj. 10. februarja 1886, stanujoč Škofja Loka,
12. OMEJC Janez, roj. 5. avgusta 1896, stanujoč Sv. Andrej,
13. PIRC Franc, roj. 11. januarja 1901, stanujoč Škofja Loka,
14. POLJANEC Peter, roj. 1. avgusta 1908, stanujoč Škofja Loka,
15. PREZELJ Janez, roj. 31. oktobra 1913, stanujoč Sv. Andrej,
16. PUSTAVRH Alojz, roj. 9. junija 1894, stanujoč Trnje,
17. PUSTAVRH Franc, roj. 11. novembra 1913, stanujoč Planina pri Črnem vrhu nad Polhovim Gradcem,
18. ŠINKOVEC Karel, roj. 13. novembra 1903, stanujoč Škofja Loka,
19. TUŠAR Franc, »Ceglarjev«, roj. 25. novembra 1899, stanujoč Puštal,
20. VIDMAR Matevž, roj. 29. septembra 1878, stanujoč Vešter (v mlinu, ki so ga Nemci požgali ob njegovi aretaciji).

Ustrelili so jih 9. februarja 1944 za Kamnitnikom pri Škofji Loki.

Večino aretiranih so Nemci iz begunjskih zaporov poslali v delovna taborišča v Nemčijo, posamezne tudi v koncentracijska taborišča, nekaj žena pa v žensko kaznilnico.

Od aretiranih je v koncentracijskem taborišču umrl Janez Martelak iz Puštala, v delovnem taborišču pa otrok Julka Tušar iz Puštala. Drugi pa so vojno preživel.

V času blokade so Nemci požgali tudi Veštrski mlin, ker so od nekega izdajalca

izvedeli, da se tam shajajo partizani. Niso pa vedeli, da v njem v posebnem bunkerju deluje partizanska tiskarna. V njej so zgoreli štirje tiskarji. Istočasno so požgali tudi vse objekte poleg mlina (hišo, hlev in žago). Aretirali so oba stanovalca, in to Matevža Vidmarja, ki so ga uvrstili med 50 talcev, in Marijo Mihalič, ki so jo odpeljali v zapore v Begunjah.

Ti strašni dogodki so se vtisnili globoko v spomin prebivalcev Škofje Loke in okolice, saj jih tako po obsegu kot po krutosti brez dvoma lahko uvrstimo med najstrašnejše v drugi svetovni vojni na tem območju.

Pomen kratic:

NOG - narodno osvobodilno gibanje

NOB - narodno osvobodilni boj

SS - Schutzstaffel (zaščitni odred Hitlerjeve nacistične stranke)

Uporabljeni viri:

1. Lastno gradivo iz raziskave,
2. Članek Minke Kalan »Škofjeloške žene v hudih letih okupacije«, Loški razgledi št. 15, leto 1969.
3. Seznam aretiranih oseb pripeljanih v zapore v Begunje, ki ga je na podlagi zaporniške knjige izdelal pisatelj Jože Vidic iz Ljubljane.
4. Zaporniška knjiga iz zaporov v Begunjah, ki jo hrani Gorenjski muzej v Kranju.
5. Knjiga »Pomniki NOB na Škofjeloškem«, Založba »Borec« Ljubljana, leto 1986.